

Michaela
Važanová

PANSLÁV

Rozprávanie
z rokov meruôsmych

PANSLÁV

Michaela Važanová

PANSLÁV

sloart

Text © Michaela Važanová 2026
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2026

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-7350-9

*Venujem pani Elenke, vďaka ktorej mi Ľudovít Štúr
a jeho doba nie sú ľahostajní, a kamarátke Lenke.*

Predhovor

Začiatok devätnásteho storočia priniesol Prešporku búrlivé udalosti. Dva razy sa mesto muselo brániť pred Napoleono-
vou armádou tiahnucou naprieč Európou. Zažilo ostrelova-
nie z diel aj požiare a videlo priveľa mŕtvych a ranených na
oboch stranách. A akoby nestačila prehra, Prešporok musel
stripieť ešte niekoľkomesačnú okupáciu cudzou armádou.

Napoleonské vojny sužovali ríšu vyše desať rokov, po nich
ako vykúpenie prišiel mierový Viedenský kongres. Časť plesov,
rokovaní a intríg vo víre vzletných valčikov sa v tisícosemsto-
pätnástom odohrala v Prešporku, ktorý sa tak svojím dielom
podpísal pod nové usporiadanie Európy.

Okrem politiky mesto potrápili aj prírodné katastrofy. Ľu-
dia mali v živej pamäti ľadovú povodeň, pri ktorej Dunaj za-
blokovali zmrznuté kryhy a voda zaliala oba brehy. Pod vo-
dou sa ocitli Zuckermandel, Promenáda, Laurinská a Dlhá
ulica, ba aj Blumentál. Vodu potom vystriedal oheň, keď ničivý
požiar zachvátil Hrad a ďalších sedemdesiat domov v oko-
lí. Na Hrade vtedy – po zrušení generálneho seminára – sídlili
vojaci. Rakúska posádka svojou neopatrnosťou spôsobila po-
žiar, ktorý dominantu mesta razom premenil v ruinu. O ži-
vot prišlo deväť ľudí a o strechu nad hlavou mnoho rodín.

V tisícosemstoosemnaástom zakotvil v Dunajskom prís-
tavisku oproti Korunovačnému pahorku parník Caroline
z Viedne. Ohúreným Prešporčanom predviedol niekoľko
obratov po prúde aj proti prúdu a po nočnej pauze ráno
pokračoval v plavbe do Pešti. Onedlho sa pravidelné jazdy
parníkom stali súčasťou bežného života. Cestu z Prešporka
do Svätého Jura zas skrátila prvá konská železnica. V meste

bola súkenka, manufaktúry, dielne. Firma Fischer a Schönbauer vyrábala šumivé víno a Slubekov liehovar a likérka likéry a rum.

Politický vplyv mesta klesal, odkedy Jozef II. presunul centrálné úrady Uhorska do Budína, nevytratil sa však úplne. V Paláci Uhorskej kráľovskej komory naďalej zasadal Uhorský snem a dvadsiateho ôsmeho septembra tisícosemstotridsať zažilo mesto poslednú veľkolepú korunováciu. Prímas Alexander Rudnay v Dóme svätého Martina za prítomnosti apoštolského nuncia, vysokých prelátov, uhorských magnátov a vznešených hostí z cisárskeho a kráľovského sprievodu korunoval Ferdinanda V. za uhorského kráľa, potom čo mu starnúci cisár František prenechal vládu a korunu. Po obrade v Dóme vyšiel slávnostný sprievod na námestie Milosrdných bratov, kde panovník zložil prísahu, a na záver absolvoval cestu na korunovačný kopček pri Dunaji. Celý Prešporok panovníkovi prevolával na slávu a naposledy nasával všetku okázalú korunovačnú nádheru. A keď sa urodzené panstvo odobralo na slávnostný obed do prímasovho paláca, ľud pokračoval v pouličnej veselici. Starými ulicami znela hudba, tancovalo sa, na ražni sa piekol vôl a zábava pokračovala až do večera.

V neposlednom rade sa v Prešporoku tých čias rozhorieval plamienok slovenskej vzdelanosti. Zažali ho mladí katolícki bohoslovci združení okolo Antona Bernoláka v generálnom seminári na Hrade koncom predošlého, teda osemnásteho storočia. Ich zánietenie pre osvetu prostého ľudu viedlo k prvej kodifikácii slovenského jazyka. Doba však novotám nepriala, a tak sa dve najväčšie slovenské konfesie stále nevedeli na podobu zdieľaného jazyka zhodnúť.

V tisícosemstotretom vznikla na prešporokom evanjelicom lýceu Cathedra Slavica, čiže Katedra reči a literatúry československej. Cirkevní predstavitelia poverili vedením katedry jej zakladateľa, profesora Juraja Palkoviča. Budúci kňazi a učители sa na katedre učili bibličinu, čiže češtinu, ktorú používali evanjelici ako liturgický jazyk. Študenti si pri

katedre založili knižnicu, archív, pokladnicu a neskôr aj samovzdelávací spolok – Spoločnosť česko-slovanskú. Ich nadšenie a oddanosť národnej veci živili onen plamienok, až sa napokon Prešporok stal planúcim centrom slovenskej vzdelanosti a slovenského národného hnutia.

I. Zo študenta vychovávateľom

Matej Medvecký stál uprostred svojej študentskej izby, ktorú mu prenajímala vdova Schmidtová. Rád sa sem deň čo deň vracal, po nociach tu študoval, sníval a žil. Aby nesklamal svoju dobrodinku, zakaždým všetko dôsledne upratal. Bol smutný, pretože – hoci aj z vlastnej vôle – dnes predčasne opúšťal študentský život. Na stolíku ležal lístok s adresou. Vzal ho do ruky, podišiel k oknu, aby si ho prečítal, a letmo pozrel von.

Na ulici stáli zapriahnuté furmanské vozy, po vrch naložené batožinou. Jeho priatelia odchádzali. Ach, akí boli napriek všetkému veselí! Ešte nedávno spolu sedeli pri víne a spievali si piesne. Slovenské! Aj teraz sa nimi ozývala celá ulica. Piesne striedali básne a prejavy. Študenti chceli celému svetu dať najavo, že odchádzajú do Levoče.

Matej bol rozhodnutý odísť s nimi. To by sa však musel nadobro rozísť s milovaným strýkom, ktorému o všetkom napísal v liste. Vysvetlil mu, že nedokázal zniesť príkorie, ktorého sa dopustil cirkevný konvent, keď odvolal Ľudovíta Štúra z postu námestníka profesora Palkoviča. Strýkovi sa zdôveril, že spolu s ostatnými na protest odišiel z prešporského lýcea a prosil ho o povolenie pokračovať v štúdiu na lýceu v Levoči. Ale strýko bol proti tomu – obratom mu odpísal a odmietol podporovať ďalšie synovcove štúdium inde ako v Prešporku. Matej takú odpoveď nečakal. Nesmel teda odísť do Levoče, no na prešporské lýceum sa tiež nemienil vrátiť. Zákaz činnosti pre Štúra sa ho dotkol natoľko, že si prerušil štúdium, kým si na ďalšie nezarobí sám. Bez strýkovej pomoci.

Od okennej tabuľky sa odrazil kamienok. To si ho z ulice všimol Samko Štúr, mladší brat Ľudovíta, a veselo mu

zamával. Matej sa trpkó pousmial a priateľovi odkýval. Lístok schoval do vrecka nohavíc, schytil kufor a vybehol na rušnú ulicu, kde sa zhromaždili študenti i niektorí učítelia. Očami hľadal Štúra, ale v dave ho nikde nevidel. Napriek tlačnici sa mu napokon podarilo dostať k jednému z vozov. Naposledy vyobíjmal kamarátov. Kázal im poctivo študovať a doberal si ich, aby cestou nepili, nech sa nezobudia až v Spišskom Podhradí. Hoci sa najprv do veselosti nútil, onedlho už nemusel. Bol to síce protestný odchod, no všetci boli rozjarení. Po dlhých rozlúčkach nasadli na vozy s mladickým nadšením. Jeden z nich hral na citare a chlapani o dušu nôtili slovenské piesne. Tá najkrajšia z nich sa všetkým vryla hlboko do pamäti. Viliam Paulíny Tóth si ju večer celú – šestšlohovú – zapísal do notesa s poznámkou, že jej autorom je Janko Matúška. Ten si požičal melódiu z ľudovej piesne. V ten marcový deň v tisícosemstoštyridsiatom štvrtom ešte nik netušil, aký význam raz nadobudne.

Ulicami Prešporka sa tak niesla protestná pieseň Prešporskí Slováci, budúci Levočané! – oduševnene znela z hrdiel tých, čo odchádzali, aj tých, ktorí ich vypevádzali.

*Ponad Tatrou blýska
hromy diwo bijou.
Zastawme ich bratia,
weť sa oni stratia
Slowáci ožijou.*

Vozy sa pomaly strácali v diaľke. Virvar okolo Mateja ustával. Dav sa sčasti vydal za vozmi, sčasti sa rozchádzal, slová tej piesne však zostávali každému v mysli.

Či len dobre znie!

Ej, blýska sa v diali nad Tatrou, blýska, a ja musím trčať v Prešporku! – záúpel v duchu Matej a rozhliadol sa okolo seba. Ktorýsi zo študentov prechádzajúcich okolo neho ho potľapkal po pleci a pošepol mu, v ktorej krčme sa pokračuje v proteste. Bezmyšlienkovite prikývol, no nešiel ta.

Zalovil vo vrecku a vytiahol lístok s adresou. Odhodlane zovrel pery. Dostal ho od svojho najobľúbenejšieho učiteľa, keď sa v škole lúčili.

„Donieslo sa mi, že nejdeš do Levoče. Čo chceš teda robiť?“ opýtal sa ho vtedy Ľudovít Štúr na chodbe lýcea.

Matej nespoko pokrčil plecami a priznal sa mu:

„Ešte neviem. V každom prípade si musím nájsť nejakú prácu, aby som si zarobil na ďalšie štúdium. Otec ma odmietol ďalej podporovať.“

„Možno by som ti vedel pomôcť,“ zauvažoval odvolaný námestník profesora a nadhodil, že jeden jeho známy, dobre situovaný obchodník, hľadá pre syna vychovávateľa. Na lístok mu potom napísal jeho adresu.

Ľudovít Štúr povzbudil Mateja, aby sa nebál a smelo sa pustil do tútorovania svojho prvého žiaka. Okrem toho mu prisľúbil, že sa určite ešte nelúčia.

Tie nádejné slova neschádzali Matejovi z mysle – preto dnes učiteľa vyzeral tak nástojčivo. Nemal však šťastie. Ešte donedávna zastupujúci profesor bol buď ukrytý v dave, alebo tam vôbec nebol. Mateja to trochu rozladilo, no nemal na výber. Opäť si prečítal adresu a pobral sa hľadať kúriu pána Severína Fleissiga.

Vynímala sa na kopci nad prešporskými vinohradmi, obkolesená ovocným sadom, a už z diaľky priťahovala všetky pohľady. Pred kúriou stál zapriahnutý hintov. Urodzený pán Fleissig sa práve chystal na odchod, ale ešte mladíka prijal.

Nemal však času nazvyš, a tak za krátku chvíľu od študenta povyzvedal, čo bolo treba. Pôsobil prísne, no nakoniec mu priateľsky podal ruku a prijal ho do služby. Nádejného učiteľa mu totiž odporúčal pán Štúr, a to mu stačilo. Okrem vychovávania najmladšieho syna Karla sa dohodli na vytvorení katalógu rodinnej knižnice a príležitostných písárskych prácach.

Prvé mesiace ubehli Medveckému ako voda. S osemročným Karlom si rýchlo porozumeli. Chlapcovi sa učiteľ páčil a krajsopis, počty, základy latinčiny, maďarčiny a dejín sa mu vo

dvojici už nezдали také nudné. V Matejovi našiel viac staršieho brata, ktorý sa mu venoval aj počas svojho voľna, než prísneho učiteľa.

Keď sa neučili, trávili čas vonku. Chodievali na vychádzky na Kozí vršok, na Kalváriu – alebo sa len tak nechali viesť cestičkami vedúcimi pomedzi vinohrady. Neraz zazreli v húštine srnku, zajaca či líšku. Inokedy si posedeli s krčahom limonády v záhrade vedľa kúrie. Karl často vydrankal od kuchárky chutné šišky alebo buchty a podelil sa o ne s Matejom.

Záhrada bola veľká. Ponúkala útulné miesta skryté v tóni šípových ruží a iných kríkov. Plot lemovali vysoké topole, ktoré bránili zvedavým pohľadom. Koniec záhrady utvárali štyri čerešne, niekoľko jabloní a dve slivky – akoby sa chceli voľne premiešať s ovocným sadom za plotom. Karl tie stromy miloval. Koľko rás sa vytratil z domu a ukryl sa v korune čerešne! Z diaľky potom sledoval, ako ho hľadá slúžka. Matejovi však neušiel nikdy. Prekvapivo ho poslúchal na slovo. Vychovávateľ ho skrotil i vtedy, keď dobiedzal do svojej sestry Frozinky a vynucoval si jej pozornosť.

Eufrozína Fleissigová mala necelých šesťnásť rokov a pred časom sa vrátila zo školy pre urodzené dievčatá, kde sa jej dostalo najlepšej výchovy a vzdelania. Prenikavé smaragdové oči svedčili o jej všetečnosti. Navonok bezstarostnú a šibalskú tvár lemovali bohaté plavé kučery. Črtami tváre sa mierne ponášala na matku, ktorej však už vek dodával prísnejší výraz, odzbrojujúci každého, kto by si dovolil vzoprieť sa jej prianiu. Jozefína Fleissigová pochádzala z bohatého rodu protestantských obchodníkov s vínom. V rodine sa tradovalo, že samotná kráľovná Mária Terézia držala nad zakladateľom rodu ochrannú ruku oveľa skôr, než vstúpil do platnosti Tolerančný patent jej syna.

Severín Fleissig získal ženbou okrem slušného vena aj obchodné kontakty a prešporskú pivnicu plnú tých najlahodnejších vín. Fleissigov zemiansky pôvod a manželkine peniaze mu otvárali všetky dvere. Daňou za úspech bolo snád' len

to, že nikdy nebol doma a jeho myseľ zrejme obchodovala aj počas spánku.

II. Sirota

Bol jarný daždivý deň a Matej Medvecký sedel v knižnici. Ruky mal položené na ebenovom stole a očami hltal knihu z Fleisigovej knižnice. Bol nadšený, že okrem nemeckých, francúzskych a maďarských autorov obsahuje aj slovanských – Alexandra Sergejeviča Puškina či Adama Mickiewicza. Nebolo ťažké začítať sa do originálu Puškinovho Kaukazského väzňa. Ponorový do príbehu a krásy príbuzného slovanského jazyka vôbec nevnímal neúnavné klopanie dažďa na okenný parapet.

Karl potichu vkĺzol do knižnice a usadil sa v kresle. Mlčky sledoval učiteľa zahĺbeného do knihy. Matej ho vôbec nevnímal. Až keď sa chlapča začalo chichúňať, zdvihol k nemu oči a milo sa spýtal:

„Čo by si rád, Karli?“

„Prišiel som vás zavolať na olovrant, pán učiteľ! Mama ma poslala,“ dodal rýchlo, lebo vedel, že pozvanie od domácej panej nemôže odmietnuť.

Matej s ľútosťou zavrel knihu a poslušne šiel s chlapcom.

Urodzená pani sa naňho milo usmiala a ponúkla mu miesto pri stole.

Domáci práve riešili blížiaci sa príchod vzdialenej príbuznej. Deti sa začali hašteriť a vypytovať na podrobnosti. Z plynúceho hovoru Matej pochopil, že pani Jozefína dostala list od bratancovej vdovy, napísaný na smrteľnej posteli, kde ju z posledných síl požiadala, aby sa po jej smrti ujala jej milovanej dcéry, nakoľko je jej jedinou známou príbuznou – inak chúďa skončí na ulici.

„Kresťanská povinnosť mi káže prichýliť to úbohé dieťa a prijať ho do rodiny,“ uzavrela s povzdychom domáca pani.

Pán Fleissig súhlasne prikyvoval, Frozinka žiarila nadšením a Karli sa potmehúdsy usmieval, lebo v duchu už vymýšľal lapajstvá.

„Bude mi ako sestra,“ podotkla nahlas Eufrozína.

„Dúfam, že má vrkoče ako Frózi. A možno sa so mnou bude chcieť hrať, nie ako ty,“ zadrapol Karli do sestry.

„Prečo by sa hrala práve s tebou? So mnou sa bude rozprávať a vymýšľať mi nové frizúry. Odkedy Paul odišiel študovať, nie je tu žiadna zábava,“ odvrkla a spokojne sa pustila do sladkého rožteka bohato naplneného makom.

„Áno, deti, Paul nám chýba všetkým,“ súhlasila matka a dodala: „Aby ste rozumeli, pán učiteľ, náš starší syn študuje v Pešti. Kým bol doma, kúria bola plná jeho šarmu – a neraz aj priateľov. Preto sa Frozinka cíti smutne. Návštevy síce stále máme, no gavalierov sem chodí menej. Taká je pravda.“

„Mamá!“ zahanbene zvolalo dievča a celé očervenelo. Za nič na svete by verejne nepriznalo, že mu chýbajú mládenci.

„Myslím, že v lete budete mať možnosť spoznať aj jeho,“ pokračovala domáca pani, otočená k Matejovi. „Na prázdniny určite príde. A tebe, moja milá, budem musieť pridať asi robotu, keď ti je dlho,“ povedala dcére príkro.

Eufrozína sa urazene odmlčala, Karl sa škodoradostne usmieval.

Asi o týždeň neskôr vyložil staručký furman, ktorý viezol náklad do mesta, Kornéliu Schnalkovú priamo pred kúriou. Bola to drobná a chudá hnedovláska so smutným výrazom v tvári, veľkými očami farby lieskových orieškov a šestnástimi rokmi na krku. Všetky veci mala zbalené v truhlici s visacím zámkom. Stála pri nej ako kôpka nešťastia a placho čakala, čo sa bude diať.

Dobrosrdečná pani Jozefína ju vrúcne objala a vybozkávala. Nazvala ju milým dieťaťom a nechala jej pripraviť izbu na poschodí s oknom otočeným na príjazdovú cestu.

Dievčina sa vďačne uklonila a mlčky sledovala domácich.

„Neboj sa, milé dieťa, ja sa o teba postarám. Bude ti u nás dobre,“ milo sa usmiala domáca pani a obzerala si jej biedny zjav.

„Áno, urodzená pani,“ prisvedčila úctivo.

„Pokojne mi hovor teta, dieťa moje. Toto je Frozinka – dúfam, že z vás budú priateľky,“ predstavila jej svoju dcéru, ktorá sa nevedela dočkať, keď si dievča uchmatne pre seba. Boli rovesníčky, čo ju veľmi potešilo.

Matka však trvala na tom, že si Kornélia musí po ceste najprv oddýchnuť a zaviedla ju do izby, kde ju už čakala jej truhlica.

Vo veľkej kúrii sa dievčina cítila ako žobráčka – a pritom jej rodina v minulosti nebývala chudobná...

Skôr naopak – starý otec mal šľachtických predkov a väčšinu života prežil v armáde. Škoda, že na svoju dcéru, Kornéliinu matku, zanevrel pre vydaj pod jej úroveň, s ktorým nesúhlasil. Jej matka pred sedemástimi rokmi uprednostnila lásku pred prianím otca, slepo ju nasledujúc. Osud jej však nedoprial dlhé šťastie. Fešný manžel tragicky zahynul a jej ostalo dieťa a neľahký život. Starý otec sa s ňou pred pár rokmi – na sklonku svojho života – zmieril a zanechal jej nejaký majetok, časom sa však minul aj ten. Posledné peniaze šli na lekára pre matku. A teraz sa pominula aj ona.

Kornélii sa pri týchto myšlienkach tislí do očí slzy. Odhodlane sa chopila krčaha a odliala vodu do porcelánového lavóra. Osviežila si tvár a zmyla slzy. Potom otvorila truhlicu a vyložila tých pár osobných vecí, čo si priviezla. Niekoľko denných šiat a jedny nedeľné. Zopár stužiek, kefu na vlasy so slonovinovou rúčkou a polohovateľné zrkadielko v striebornom ráme. Boli to otcove dary matke. Aj keby mali umrieť od hladu, matka sa ich nikdy nevzdala, pretože boli jedinou spomienkou na milovaného muža. Na samom spodku truhlice bola drobná vec podobná malej šperkownicy – relikviár

svätej Alžbety. Kornélia ho vzala do rúk opatrne, lebo starý otec prízvukoval, že je to cennosť už len tým, ako dlho sa dedí v rodine. Daroval ho jedinej vnučke napriek tomu, že bola po otcovi evanjeličkou. To bola ďalšia skutočnosť, s ktorou sa starký nevedel zmieriť.

Kornélii zovrelo srdce, lebo jej drahí boli všetci preč. Ťažko si vzdychla – ako človek pred veľkou skúškou... v Prešporku.

III. Tajná schôdzka

Dievčatá si od prvej chvíle porozumeli. Eufrozína naozaj prijala Kornéliu ako vlastnú sestru a úplne prirodzene jej ponúkla svoje priateľstvo. Ani Kornelke to nebolo proti mysli a čoskoro si dievčiny štebotali ako dávne priateľky. Spoločne tvorili kvetinové výšivky, čítali romantické verše, štvoručne udierali do klávesov piana a rovnako spolu zašívali Karliho nohavice predraté na kolenách. Inokedy si zvykli vyjsť do záhrady či na výlet.

V jedno slnečné popoludnie, keď príjemne povieval letný vánok, sa dievčatá vyzbrojili slnečníkmi a na dvore sa dohadovali, ktorým smerom sa vydať na prechádzku. Najviac sa im pozdávala možnosť prejsť sa po cestičkách ponad prešporské vinohrady.

Práve vtedy vyšiel z domu Matej Medvecký. Úctivo sa slečnám uklonil a zdvihol na pozdrav vysoký klobúk. Frozinka mu vošla do cesty a čo najmilšie zaštebotala:

„Kamže ste sa vybrali, pán učiteľ? Hádám len nie na prechádzku? V tom prípade sa môžete pridať k nám – však, Kornelka?“

Zaskočená Kornélia sa nestihla ani zapýriť – nieto prikývnuť – a učiteľ už odpovedal.

„Veľmi rád by som sa k vám pridala, slečna Eufrozína, ale mám v meste stretnutie. Nehnevajte sa, prosím,“ odvetil rozpačito.

„To je skutočne mrzuté, pán učiteľ, no možno by ste kvôli nám mohli vaše stretnutie oželiť...“ dievčina sladko zošpúlila drobné ústičky a hodila naňho taký zvodný pohľad, že Medvecký mal skutočne problém nesľúbiť jej čokoľvek.

„Žiaľ, nemohol, slečny. Budete sa musieť zaobísť bez mojej prítomnosti. Dúfam, že mi prepáčite,“ bezradne pohľadom preskakoval z jednej na druhú.

Frozinka nedokázala utajiť sklamanie. S plnou vážnosťou sa otočila k priateľke: „Pôjdeme teda samy, Kornélia. Ako vidíš, pán učiteľ má zjavne lepší program.“

Viac sa naňho nepozrela. V tej chvíli ju zaujal slnečník, ktorý sa akosi zasekol – no len čo sa učiteľ vzdialil, slnečník povolil a Frozinka urazene zašomrala:

„Videla si, ako nám dal košom? Čo má čo chodiť po stretnutiach, keď býva v našom dome?“

„Isto má voľný deň,“ namietla Kornélia.

„Keby aj! Nemôže nás len tak odmietnuť, keď sme ho láskavo pozvali, aby nám robil spoločnosť. Viac sa mu prosím nebudeme!“ riekla rozhodne. Jej krásne čelo sa zamračilo.

No hneď ako vyšli na miesto, z ktorého bol nádherný výhľad na slnkom zaliate prešporské strechy, zdalo sa, že ju hnev prešiel.

Matej Medvecký pokračoval do mesta. Škrela ho, že pozvanie na prechádzku odmietol, ale nemohol inak. Dávno mal dohodnuté stretnutie s Vilkom Paulínom.

Hostinec na Kozom vršku nebol ani plný, ani prázdny. Kamaráti si sadli tak, aby mali trocha pokoja. Už počas štúdia boli priatelia, teraz ich však spájalo ešte viac. Paulíny aj Medvecký už boli bez otca. Obaja plánovali odísť spolu s ostatnými študentmi do Levoče, ale kým Matej nedostal povolenie od strýka, Viliamovi v tom zabránil otcim. A tak si pri dobrom pive mali čo rozprávať. Vilko, ktorý nakoniec ostal

na lýceu, vysvetľoval, čo je nové a ako prebieha výučba bez Štúra – a Matej zas hrdo vravel o pokrokoch malého Karliho.

Keď sa chýlilo k večeru, Vilko zažmurkal:

„Spomínaš si, ako som minule trval na tom, aby sme sa stretli práve dnes?“

Matej prikývol. Stále ho škrelo, že presne kvôli tomu odmietol pozvanie slečny Eufrozíny.

„Áno – a prečo vlastne?“

Paulíny sa naklonil k Medveckému a takmer sprisahanecky zašepkal:

„Večer sa ide k Štúrovi. Budeme tam všetci. Rozhodol sa tajne pokračovať v našom vyučovaní,“ významne nadvihol obočie. „Dúfam, že si ostal verný a pôjdeš so mnou.“

„Samozrejme!“ Matej vyskočil zo stoličky, oči mu nadšene zasvietili a hneď sa zberal na odchod.

„Počkej, ešte je čas, ešte stihneme po jednom pohári pi-va,“ zasmial sa Paulíny a nalial im z krčaha.

Chvíľu teda posedeli, ale Matej bol od toho momentu ako na ihlách.

Keď prišli na Panenskú ulicu, vo Fernolayovskom dome už bolo plno. Štúrov dvojizbový byt bol skromný – a predsa v ňom bolo viac hostí než v najvýznamnejšom paláci. Matej Medvecký medzi rozžiarenými tvármi poznával študentov lýcea aj Štúrových priateľov. Po dlhom čase bol opäť medzi svojimi.

Ludovít Štúr – ako vždy dokonale upravený – sa vynímal uprostred salóna a okolo neho stál krdel' priaznivcov. Oduševnene sa rozhovoril o veľkej minulosti Slovanstva, o jeho sile a budúcnosti.

Matej sa pretlačil až celkom k nemu. Bez dychu visel na každom slove o všeslovanskej vzájomnosti a snažil sa všetky si ich vštepiť do hĺbky srdca. Na základoch slávnej minulosti je treba nadviazať súčasnosťou!

Učiteľ zanietene pokračoval o potrebe nového slovenského nárečia:

„Potrebujeme nové pravidlá, ktorých sa budú držať všetci.“

Prekvapeným študentom zvestoval, že sa po dlhých úvahách s najbližšími priateľmi rozhodli definitívne zanechať biblickú češtinu. Reč, ktorou k nim prehovárala Kralická biblia a doteraz im bola najmilšou rečou, bolo nevyhnutné nahradiť čistou slovenčinou. Štúr si pri tých slovách spomenul na tajnú prechádzku do prírody uprostred februára minulého roku, kedy vznikla táto dohoda.

„Vzkriesenie slovenčiny som prebral s Hurbanom aj Hodžom. Verím, že čistá slovenčina spojí všetkých naprieč krajinou. Ale nie len evanjelikov,“ zdôraznil.

Medzi študentmi to zašumelo údivom. Nerozumeli, čo tým ich učiteľ myslí, až kým im nevysvetlil, že s Hodžom a s Hurbanom navštívili Jána Hollého, katolíckeho kňaza a významného básnika píšeuceho v Bernolákovej západoslovenčine, ktorého si všetci vážili pre veľké národné eposy. Hollý býval na Dobrej Vode, kam sa uchýlil, potom čo vyhorela jeho fara v Maduniciach. Zverili sa mu so svojimi plánmi – a on nenamietal. Starnúci kňaz, ktorému zrak poškodil a zdravie podlomil požiar, si Štúra s priateľmi pozorne vypočul a na cestu im dal svoje kňazské požehnanie.

Štúr sa spokojne usmieval. Odvtedy trvalo rok, kým si všetko premyslel a kým nenadišiel čas zveriť sa s týmto odvážnym plánom študentom.

Mladíci boli nadšení. Dookola sa ho pýtali na novú reč aj na Hollého. Zas a znova im všetko rozpovedal a zveril sa im aj s tým, že sa chystá v novej slovenčine vydávať noviny.

„Hneď ako dostanem povolenie,“ vysvetlil. „Len si predstavte, bratia! Vytvoríme noviny a rozšírime ich po celej krajine. Základom novej slovenčiny bude stredná slovenčina, ktorú akoby samy Tatry svojou mohutnosťou chránili pred cudzími vplyvmi. Je najčistejšia a najkrajšia. Keď nám schvália noviny, každý si bude môcť prečítať, čo sa v krajine deje. Nielen pán a mešťan, ale aj sedliak či paholok.“

Matej Medvecký bol očarený. Diali sa veľké veci – a on bol v ich centre. Od Štúra odchádzal opitý nádejami a plánmi.

Aj on chcel priložiť ruku k veľkému dielu prebúdzania národa.

K Fleissigovcom sa vrátil veľmi neskoro. Celý dom už spal, a tak si dal záležať na tom, aby nikoho nezobudil. Celkom ticho po špičkách prekĺzol do svojej izbičky a uložil sa do postele. Spať však nemohol. Z mysle mu neschádzali Štúr, slovenčina a jeho ubiedený národ, ktorý si raz bude čítať slovenské noviny...

A hoci Matej neskorým príchodom nikoho nezobudil, niekto v dome bdel. Bola to slečna Eufrozína. Toho večera nemohla zaspáť, a tak striehla na Medveckého návrat. Nechala si pootvorené okno, aby ho počula prichádzať.

Keď sa bielunká záclona pohla, Matej si nič nevšimol – fasáde domu nevenoval ani len letmý pohľad.

Dievčina stojaca za oknom bola Matejovým ľahkovážnym odmietnutím hlboko dotknutá a urazená.

IV. Vyučovanie

Hneď na druhý deň vyhladal Medvecký pána Fleissiga, aby mu povedal o Karlových pokrokoch a zároveň ho požiadal o dovoľenie stretávať sa so študentmi a pokračovať v samovzdelávaní. Neprezradil mu však, že stretnutia budú so samotným Štúrom, ktorý sa rozhodol potajomky pokračovať vo výučbe prešporských mladíkov.

Pán Fleissig Matejovo nadšenie nezdieľal – pevne stiahol pery a učiteľa si podozrievavo premeral. Ten rýchlo pokračoval:

„Nemusíte sa obávať. Karlimu sa budem venovať ako doteraz, ba možno ešte väčšmi! A písárske práce radšej urobím